

Sygn. akt: WA 8/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Błuś (przewodniczący)

SSN Jan Bogdan Rychlicki

SWSO del. do SN płk Krzysztof Mastalerz (sprawozdawca)

przy udziale prokuratora Naczelnej Prokuratury Wojskowej płk. Juliusza Balceraka

w sprawie ppłk. rez. A. W. oskarżonego z art. 231 § 2 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zb. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 297 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na rozprawie w dniu 23 kwietnia 2013 r., apelacji na niekorzyść wniesionej przez prokuratora, od wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 28 listopada 2012 r., sygn. akt: [...]

**uchyla zaskarżony wyrok w całości i sprawę przekazuje
Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego
rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Ppłk rez. A. W. został oskarżony o to, że:

„w okresie od 14 stycznia 2002 r. do 20 października 2003 r. pełniąc obowiązki Dowódcy JW [...], działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej,

w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, nie dopełnił obowiązków określonych w rozdziale I „Podstawowych zadań Komendanta 12 Ośrodka Przechowywania Sprzętu” wymienionych w pkt.7 ppkt a i c dot. sprawowania nadzoru nad racjonalnym i oszczędnym prowadzeniem gospodarki w ośrodku oraz podejmowaniem decyzji i sprawowaniem nadzoru w zakresie celowego i zgodnego z przeznaczeniem zużycia środków finansowych będących w dyspozycji ośrodka w ten sposób, że dostarczał do macierzystej jednostki po cenie zawyżonej wyprodukowane przez siebie bądź zakupione od ustalonej osoby cywilnej po cenie niższej o 0,13 do 0,73 złotego za kilogram od ceny określonej w fakturach, owoce m.in. w postaci jabłek i śliwek, a następnie po wystawieniu dla niego faktur VAT za produkty sadownicze [...], zatwierdzał je do wypłaty, osiągając korzyść majątkową w kwocie nie mniejszej niż 1168 zł brutto, będącą iloczynem łącznej masy owoców podanych ww. fakturach (8989,8 kg) pomnożonym przez różnicę między najwyższą ceną sprzedaży owoców JW a najwyższą ceną kupną (1,13 zł - 1,00 zł), a nadto w celu uzyskania zamówienia publicznego od JW [...], w celu użycia za autentyczną podrobił ofertę przetargową z dnia 27.10.2002 r. podpisując się w niej imieniem i nazwiskiem R. W., jednocześnie składając ofertę w JW, a następnie po rozstrzygnięciu przetargu Nr [...] na korzyść wymienionej, podrobił podpis R. W. w umowie nr [...] z dnia 12.11.2002 r. dot. dostarczenia w terminie do 31.05.2003 r.- 15000 kg jabłek po cenie jednostkowej 1,10 zł brutto za kilogram, po dostarczeniu przez siebie owoców i wystawieniu faktur na w/w za produkty sadownicze : RR nr [...], zatwierdzał je do wypłaty, jednocześnie podrabiając w nich podpisy R. W. i wprowadzając do obiegu dokumentów finansowych JW., a następnie po przelaniu przez jednostkę pieniędzy na konto w Banku Spółdzielczym w O., posiadając pełnomocnictwo do tegoż konta pieniędzmi tymi dysponował, w wyniku czego, nie będąc stroną umowy ani dostawcą podanych w fakturach osiągnął korzyść majątkową w kwocie 6118,94 zł brutto, a nadto po upływie okresu trwania w/w umowy przekraczając swoje uprawnienia polecił szefowi służby żywnościowej st. chor. rez. K. K. rozliczenie dostaw i przyjęcie na stan magazynów żywnościowych

dostarczone przez siebie owoce jednocześnie polecając w/w aby podpisywał faktury wystawione na R. W. w miejscu nabywcy: RR nr [...], zatwierdzał je do wypłaty, jednocześnie podrabiając w nich podpisy R. W. i wprowadzając do obiegu dokumentów finansowych JW, a następnie po przelaniu przez jednostkę pieniędzy na konto w Banku Spółdzielczym w O., posiadając pełnomocnictwo do tegoż konta pieniędzmi tymi dysponował w wyniku czego, nie będąc stroną cytowanej wyżej umowy ani dostawcą podanym w fakturach uzyskał korzyść majątkową w kwocie 6343,06 zł brutto, działając w ten sposób na szkodę JW [...], a nadto usiłując uzyskać zamówienie publiczne dla R. W. od JW [...], w celu użycia za autentyczne, podrobił ofertę przetargową z dnia 18.10.2003 r. podpisując się imieniem i nazwiskiem R. W. oraz ofertę przetargową z dnia 20.10.2003 r. podpisując się imieniem i nazwiskiem J. K., lecz zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na wybór przez zamawiającego najkorzystniejszej oferty przetargowej T. K.",
tj. o popełnienie przestępstwa określonego w art. 231 § 2 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zb. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 297 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Wyrokiem z dnia 28 listopada 2012 r., Wojskowy Sąd Okręgowy w W., z uwagi na znikomy stopień społecznej szkodliwości czynu, umorzył w stosunku do ppłk. rez. A. W. postępowanie o to, że:

„okresie od 27 października 2002 r. do 20 października 2003 r. pełniąc obowiązki Dowódcy JW /.../, w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści osobistej oraz majątkowej przez R. W. polegającej na sprzedaży produktów sadowniczych, a nadto w celu uzyskania zamówienia publicznego od JW [...] na rzecz R. W., nie dopełnił swoich obowiązków w ten sposób, że w celu użycia za autentyczną podrobił ofertę przetargową z dnia 27 października 2002 r. podpisując się w niej imieniem i nazwiskiem R. W., a następnie po rozstrzygnięciu przetargu Nr [...] na korzyść wymienionej, podrobił podpis R. W. w umowie nr [...] z dnia 12 listopada 2002 r. dot. dostarczenia w terminie do 31 maja 2003 r. 15000 kg jabłek po cenie jednostkowej 1,10 zł. brutto za kilogram, po dostarczeniu przez siebie owoców i wystawieniu faktur na w/w za produkty sadownicze :

RR nr [...], zatwierdzał je do wypłaty, jednocześnie podrabiając w nich podpisy R. W. i wprowadzając do obiegu dokumentów finansowych JW., w wyniku czego nastąpiła sprzedaż jednostce wojskowej produktów sadowniczych na łączną kwotę 6118,94 zł brutto, a nadto po upływie okresu trwania w/w umowy, przekraczając swoje uprawnienia, w celu osiągnięcia korzyści osobistej oraz majątkowej przez R. W., polecił szefowi służby żywnościowej st. chor. K. K. rozliczenie dostaw i przyjęcie na stan magazynów żywnościowych dostarczonych przez siebie owoców oraz wystawienie za dostarczenie tych owoców, na nazwisko R. W. jako nabywca, następujących faktur: RR nr [...], po czym oskarżony zatwierdzał je do wypłaty, jednocześnie podrabiając w nich podpisy R. W. i wprowadzając do obiegu dokumentów finansowych JW, w wyniku czego nastąpiła sprzedaż jednostce wojskowej produktów sadowniczych na łączną kwotę 6343,06 zł brutto, czym działał na szkodę interesu publicznego, a nadto, w celu użycia za autentyczne oraz w celu uzyskania zamówienia publicznego od JW [...] na rzecz R. W. podrobił: ofertę przetargową na dostawę owoców i warzyw z dnia 18 października 2003 r. podpisując się imieniem i nazwiskiem R. W., lecz zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na wybór przez zamawiającego najkorzystniejszej oferty przetargowej T. K.”, tj. o czyn wyczerpujący dyspozycję art. 231 § 2 kk. w zb. z art. 297 § 1 kk. w zb. z art. 270 § 1 kk. w zb. z art. 13 § 1 kk. w zw. z art. 297 §1 kk. w zb. z art. 270 § 1 kk. w zw. z art. 12 kk.”

Apelację na niekorzyść oskarżonego wywiódł prokurator.

Skarżący zarzucił:

„ 1) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, skutkujących zmianą opisu czynu przypisanego oskarżonemu i przyjęciem, że czyn ten nie stanowi przestępstwa, ponieważ jego społeczna szkodliwość jest znikoma, podczas gdy prawidłowa ocena okoliczności mających wpływ na stopień jego karygodności, jak rodzaj i charakter naruszonego dobra, sposób i okoliczności popełnienia czynu, postać zamiaru, prowadzą do odmiennych wniosków,

2) obrazę przepisów postępowania, to jest art. 424 § 2 k.p.k., polegającą na zaniechaniu przeprowadzenia przez sąd analizy materiału dowodowego w postaci zeznań świadków, co miało wpływ na treść orzeczenia”.

Na podstawie opisanych zarzutów prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył.

Apelacja prokuratora jest w pełni zasadna.

Zawarty w art. 115 § 2 k.k. katalog okoliczności determinujących oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu ma zamknięty charakter. W sytuacji zatem, gdy przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu pominięto okoliczności wymienione w powołanym przepisie dochodzi do niepełnej oceny materiału dowodowego. O znikomości społecznej szkodliwości czynu zabronionego może przesądzać jedynie kompleksowa ocena (podkr. SN), zarówno przedmiotowych, jak i podmiotowych przesłanek wartościowania takiego czynu, które łącznie – a nie każda z nich z osobna – muszą wykazywać subminimalny ładunek tej szkodliwości (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 1997 r., II KKN 134/96, Orzecznictwo Prokuratura i Prawo 1997, nr 6. poz. 2). Obowiązkiem Sądu pierwszej instancji było także, zgodnie z treścią art. 410 k.p.k., wydanie orzeczenia na podstawie całokształtu okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej. Skorzystanie z instytucji uregulowanej w art. 442 § 2 k.p.k., pozwalającej na ujawnienie dowodów, które nie miały wpływu na uchylenie wyroku, nie zwalnia od kompleksowej, wnikliwej oceny tych dowodów, w oparciu o reguły prawidłowego rozumowania i zasady doświadczenia życiowego.

W rozpoznawanej sprawie Sąd pierwszej instancji nie dokonał analizy dowodów w sposób wyżej opisany, a ponadto popadł w sprzeczność w orzeczeniu. Zmieniając opis czynu wyeliminował z niego działanie oskarżonego polegające na dostarczaniu owoców przed rozstrzygnięciem przetargu nr 181/02/18, a ponadto pominął część zarzutu polegającą na podpisaniu oferty przetargowej z dnia 20 października 2003 r. imieniem i nazwiskiem J. K., w celu użycia tego dokumentu za autentyczny.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (s. 6, 9, 15) Sąd pierwszej instancji przyjmuje i ocenia sprawstwo płk. rez. A. W. w zakresie oferty przetargowej, którą rzekomo miała złożyć J. K.

Przytoczone uwagi skutkują wnioskiem o niepełnej, a zatem i błędnej ocenie okoliczności podmiotowych i przedmiotowych wyznaczających stopień społecznej szkodliwości czynu. Nie ulega także wątpliwości, że w uzasadnieniu wyroku nie przeanalizowano zeznań świadków, w szczególności R. W., której zeznania składane w śledztwie różnią się od złożonych przed sądem w poprzednich postępowaniach. Rozbieżności te dotyczą rodzaju dostarczanych owoców i warzyw, możliwości produkcyjnych jej gospodarstwa, sposobu korzystania z jej rachunku bankowego przez oskarżonego, metod rozliczania dostaw i faktur. Całkowicie sprzeczne z zasadami postępowania karnego jest stanowisko Sądu pierwszej instancji odnośnie zeznań J. K., teściowej płk. rez. A. W. Wymieniona w śledztwie złożyła zeznania, po czym przesłała oświadczenie do Sądu prowadzącego postępowanie o skorzystanie z prawa do odmowy zeznań. Sąd na rozprawie w dniu 21 listopada 2012 r., ujawnił nie tylko zeznanie J. K., ale także pismo o skorzystanie z prawa przewidzianego w art. 182 § 1 k.p.k. (k. 1510,1512). Wyliczając dowody służące ustaleniu stanu faktycznego Sąd nie wymienia zeznań J. K. (s. 6 uzasadnienia). W rozpoznawanej sprawie wystąpiła wadliwość oceny wyników postępowania i naruszenie przepisów postępowania podnoszone w zasadnej apelacji. Dodać przy tym należy, że Sąd pierwszej instancji w niedostatecznym stopniu uwzględnił oceny i zapatrywania Sądu Najwyższego zawarte w orzeczeniach uchylających poprzednie wyroki Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 31 maja 2011 r., i z dnia 26 czerwca 2012 r., rozpatrującego sprawę płk. rez. A. W. W wyroku z dnia 10 stycznia 2012 r. (sygn. akt WA 40/11), Sąd Najwyższy nakazał gruntowną ocenę wyjaśnień oskarżonego i m.in. na tej podstawie ustalenie rzeczywistych motywów, które legły u podstaw podejmowanych przez niego działań. Za niezbędne uznał także konieczność określenia zakresu uprawnień i obowiązków płk. rez. A. W. W niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji nie ustalił zakresu obowiązków i uprawnień płk. rez. A. W.

wykonującego zadania przewidziane dla Komendanta 12 Ośrodka Przechowywania Sprzętu (JW [...]). Pominięte okoliczności mogły mieć wpływ na ocenę stopnia społecznej szkodliwości działań oskarżonego.

W wyroku z dnia 4 września 2012 r. Sąd Najwyższy (sygn. WA 19/12) uchylając ponownie zaskarżony wyrok zalecił, by przy ponownym rozpoznaniu sprawy dokonano rzeczowej i uważnej analizy dowodów i na tej podstawie poczyniono stanowcze ustalenia w zakresie faktów, które należy poddać właściwej ocenie prawnej.

W kolejnym postępowaniu Sąd pierwszej instancji powinien dokonać kompleksowej oceny wszystkich dowodów dotyczących zachowań oskarżonego – dowódcy jednostki wojskowej – współdziałającego z podwładnym w realizacji dostaw owoców i warzyw. Przeprowadzona analiza, w tym w szczególności wyjaśnień ppłk. rez. A. W., pozwoli na prawidłowe ustalenia faktyczne, w zakresie ewentualnego sprawstwa i stopnia społecznej szkodliwości czynów oskarżonego.

Korzystając z autonomii w zakresie stosowania uregulowań zawartych w art. 442 § 2 k.p.k. Wojskowy Sąd Okręgowy w W. przy ponownym rozpoznaniu sprawy powinien mieć na uwadze dopuszczalność ujawnienia tych dowodów, które nie miały wpływu na uchylene wyroku. Z pewnością rozważenia będzie wymagało – chociażby z uwagi na znaczny upływ czasu – bezpośrednie przesłuchania R. W. i zajęcie jednoznacznego stanowiska procesowego odnośnie zeznań J. K. Wymienione dowody powinny być skonfrontowane z wyjaśnieniami oskarżonego składanymi w postępowaniu.

Przytoczone zalecenia w powołanych wyrokach Sądu Najwyższego nie straciły na aktualności przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

Kolejne uzasadnienie wyroku, będącego swoistym podsumowaniem procesu powinno spełniać wymogi określone w art. 424 § 1 k.p.k. W szczególności Sąd pierwszej instancji powinien wykazać i uzasadnić powody skutkujące uznaniem za wiarygodne pewnych dowodów i braku tego przymiotu u pozostałych. Przypomnieć bowiem trzeba, iż dowód

niewiarygodny nie oddaje rzeczywistego stanu zdarzeń. W wypadku natomiast uznania dowodu za wiarygodny w części, obowiązkiem Sądu jest określenie w jakiej części i z jakich powodów stał się on podstawą ustaleń faktycznych.

Z wymienionych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.